СРПСКИ ПИСАЦ БОРИС НАД ПОВОДОМ ЕНГЛЕСКОГ ИЗДАЊА ЊЕГОВЕ КЊИГЕ „THE RETURN OF MYTH”

Смисао повратка мита

Мит није фикција, празноверица, неспоразум. Он у себи чува, скривене и кодиране, највише сакралне истине о човеку и свету. Модерна култура почива на вулгарној демитологизацији, на својеврсном изгону светог из живота човека. Али митови се враћају у историјски свет, силе мита продиру, свето не може нестати. На сличан начин, и то што Србија данас, уморна и везана, наизглед прихвата америчку принуду – само је привремено стање. Срби знају: „Ничија није до зоре горела”

Пише: Рудолф Штрезе

Српски писац Борис Над (Винковци, 1966) познат је читаоцима Одељења за културу „Нортексе” захваљујући нашим ексклузивним преводима његових сажетих књижевних текстова о митским и историјским темама. Претходно су његове књиге биле доступне само на српском, а сада се, књигом ***The Return of Myth*** (***Повратак мита***) , први пут појављује превод на енглески језик. То је и био повод за овај разговор.

Наслов Ваше књиге – *The Return of Myth* – много обећава. Откуда такав наслов и у каквом је он односу са садржајем књиге?

Мит – сем у изузетним случајевима крајње деградације и секуларизације једне традиције и културе – за нас није фикција примитивних, празноверица ни неспоразум, већ крајње сажет израз највиших сакралних истина и принципа који се, у мери у којој је то могуће, „преводе" на конкретан језик земаљске стварности. Мит је сакрална истина изречена популарним језиком. Насупрот миту стоји историја. У спису *Код зида времена*, немачки писац Ернст Јингер говори о прелазу из мита у историју, о тренутку у коме митску свест смењује историјска.

Модерна култура почива на демитологизацији, својеврсном изгону светог из једне у основи десакрализоване културе. Митови се, ипак, увек враћају у историјски свет. Свето, наравно, не може нестати. Митске силе продиру у оно што називамо историјом, на овај или онај начин, макар и у облику псеудомитологија модерног доба.

Сада присуствујемо урушавању тог историјског света. Још нисмо у стању да сагледамо све импликације ових промена. То није једноставни повратак у доба „пре историје", већ нешто различито и још неименовано.

Књига *The Returnof Myth* отвара таква питања и на известан начин реактуелизује митске садржаје у условима једне још увек десакрализоване културе каква је постмодерна.

Изражавате се у различитим књижевним жанровима (песме, приче, есеји). Која врста текстова чини
ову

Вашу књигу?

У Србији је 2010. године објављена књига с истим насловом. То је обимна књига, преко 300 страна, и представља неку врсту пресека мог литерарног рада. Књига *The Return of Myth* , управо објављена на енглеском за издавачку кућу „Manticore press", избор је из тог рада и нешто више од тога. Ова књига – настала у сарадњи са уредником – у ствари је један могући избор, који укључује песме, кратке приче и есеје, све жанрове изузев романа. Књига је подељена на три дела: „Повратак мита", „Симболи Хипербореје" и „Приче и хронике". У њој су веома важни митски топоси и сижеи. Поједина поглавља су посвећена хиперборејским митовима, Истоку и Западу, Копну и Океану, Реду и Хаосу, језику и говору бића, миту и традицији... Њени актери су, међу осталим, хероји и богови. Може бити посматрана и као симптом слабљења историјске и јачања митске свести.

ОРИГИНАЛНОСТ ЈЕ ПРВОБИТНОСТ

Које ауторе Ви лично највише волите?

Списак је веома дугачак, тако да је сваки избор нужно арбитраран.

На пример, уклети песници као што су Новалис и Артур Рембо. Руски класици, класици француске књижевности. Ту је и српска епска поезија која се обично приписује Филипу Вишњићу, некој врсти српског Хомера. Сам Хомер. Српски писци као што је Милош Црњански, који у Немачкој, колико знам, није одвише познат. Немачки писац и мислилац Ернст Јингер. Затим, низ фигура као што су Рене Генон, Јулијус Евола, мислиоци који се данас убрајају у традиционалисте.

Најзад, ми можемо учити не само од добрих, већ и од мање значајних, да не кажем лоших писаца: ако ништа друго, како не треба радити...

Ако сам добро разумео, Ви сте у блиској вези са старом југословенском авангардном уметничком и музичком сценом (NSK, „Laibach”...)?

Мислим да сте у праву. Заиста постоји веза између југословенских авангарди и мог књижевног рада. Осамдесетих година XX века Југославија је имала веома снажну и инспиративну уметничку сцену. Споменимо два имена: „Лајбах” и „Мизар”. Група „Мизар” спаја архаичну и популарну културу. „Лајбах” је много више од музичког бенда. Радије говорим о сродности него о утицајима. Могли бисмо говорити и о зрачењима (у јингеровском смислу). „Лајбах” је, према мом мишљењу, фасцинантан и веома значајан уметнички феномен. У првом реду, мислим на њихов начин рада, који се заснива на еклектицизму и негира оригиналност, бар у значењу који се овом појму придаје у модерној уметности. (Оригиналност, уосталом, етимолошки значи првобитност; у модерној уметности, напротив, оригиналност је само тржишни појам.)

Они користе језик политике и узнемирујућу тоталитарну естетику. Ја радије користим митске садржаје. Књижевност се, у самој својој основи, заснива на миту. Овде књижевност додирује дубљу реалност и „опасне интуиције” које су у миту садржане; она се враћа у области настањене архетиповима. И сакрална географија и геополитика произлазе из митских представа и мотива. Ту су њихови корени и њихов најдубљи слој. Један од основних и вероватно најстаријих је онај о сукобу морске немани Левијатана и копнене животиње, медведа Бехемота. Али, у оба случаја, ту делују веома дубоки архетипови.

МОСТОВИ У ЗВУКУ И ВРЕМЕНУ

Уопште, за Вас је музика веома битна, а неке од ваших поема су коришћене као текстови за музичке композиције ?

Мислим да је музика веома важна у поезији. Поезија почива на музици.

Моја прва таква сарадња била је са италијанским музичким пројектом „Thule Sehnsucht In Der Maschinen Zeit", односно са италијанским уметником Солиманом Мутијем, који је компоновао музику за текст под насловом „Итака". Њена премијера била је у Милану, на фестивалу индастријал музике 2013. године.

Шпански бенд „Suverana Vanguard" снимио је „25 Days of Gods". У оригиналу, то је „Дан богова", песма која представља опис словенског погребног ритуала, према запису који нам је оставио арапски путописац Ал Масуди.

У немачком музичком пројекту насталом у сарадњи TSIDMZ, „La Derniere Attaque" и „Sonnenkind", односно у сарадњи са Рудолфом Зајтнером, настао је и снимак *War song (God of War)*
посвећен барону Унгерн-Штернбергу, објављен на компилацији
Eurasian Artistic Association:
Fourth
Revolution
. Сви ови снимци могу се наћи на мини CD-у
Sailing to Itaca
, објављеном у Немачкој 2013, под етикетом „Skulline".

Надам се да ће таквих сарадњи бити још. Неке су већ договорене и требало би да ускоро буду реализоване.

Постојали су планови за покретање часописа *The New Antaios Journal*, следећи традицију оригиналног *Antaios Journal*, који су основали Ернст Јингер и Мирча Елијаде. Докле се у томе стигло?

Тај пројекат се, нажалост, налази у стању мировања, или дубоке хибернације. Покренуо га је писац Тор Ајнар Лајхарт, веома значајан аутор, који сада живи и ради у Северној Ирској. Одазвао сам се његовом позиву за сарадњу. Статус пројекта у овом тренутку не зависи од мене; у питању су, по свој прилици, лични разлози, или можда друге тренутне преокупације. Надам се да ће он бити реализован у скоро време.

Ускоро ће бити објављена и Ваша прва књига за хрватско тржиште. Да ли очекујете неки успех у Хрватској?

Не очекујем успех, трудим се да не размишљам у тим категоријама. Сваки успех је релативан, зар не? За почетак, очекујем да ће књига бити прихваћена с добром намером и без зле воље. То би већ било много. То је, у неку руку, шкакљива ствар: српски писац који се у Хрватској представља књигом преведеном на хрватски језик. Није ли то цена коју плаћамо нашој заједничкој историји?

ЗАМОР СРБИЈЕ ЈЕ ПРИВРЕМЕН

Какви су односи између Срба и Хрвата данас: да ли су ране још сувише свеже, или постоји свест о заједничком наслеђу и заједничкој претњи за оба народа у данашњем тренутку?

Мислим да су односи и даље лоши, много гори него што би могли да буду.

У данашњој Хрватској се на сваки начин потенцира различитост од њених источних и „иноверних" суседа. Међутим, данас поједини хрватски историчари и лингвисти тврде да су Хрвати и Срби један народ. Постоје озбиљни антрополошки, историјски, лингвистички, па и културни аргументи за то. Ми и данас говоримо исти језик. То су чињенице, које не зависе од политичких конјунктура. А чињенице није могуће игнорисати.

Нажалост, свест о заједничкој претњи једном и другом народу по правилу изостаје. Хрватска данас инсистира на својој припадности Средњој Европи – а не Балкану. То је легитиман став, уколико не доводи у питање континенталну стабилност. У геополитичким терминима: Средња Европа је легитиман концепт уколико није супротстављена Истоку, Евроазији. У супротном, то је пут дестабилизације. Као што видите, ово питање је у тесној вези са односима Русије/Евроазије и Средње Европе/Немачке. Сматрам да је управо геополитичка оријентација Немачке кључна за континенталну безбедност: или оријентација ка САД (што је данас случај), или ка Русији. Не постоји трећа могућност.

Иако се њена данашња влада приклања захтевима ЕУ/НАТО, изгледа да се Србија налази под сталним притиском атлантистичких снага. Шта се сада д ешава у Србиј и и око ње, и зашто?

Да, Србија се налази под сталним притиском атлантистичких снага, не само у политици, већ и у култури, у привреди, у било којој области. Притиснути смо да прихватамо западне моделе, а то чинимо невољно и под принудом. Уосталом, Србија је дуго пружала отпор западној (америчкој) хегемонији, чак и војно, током агресије Североатлантске алијансе. Није чудно што Србија сада осећа једну врсту замора. Ипак, сматрам да је то само привремено стање.

Међутим, читав Балкан је још далеко од стабилности. Погледајте ситуацију у Македонији, Црној Гори, догађаје у Босни и Републици Српској... У ствари, на целом јужнословенском простору. Нису искључени ни нови сукоби на Балкану, они су заправо већ у току, као у Македонији, где се одвија „шарена револуција", по диктату Вашингтона.

СВАКА СИЛА ЗА ВРЕМЕНА

Какве су шансе да Србија стварно напусти западни блок и обнови свој стари, много природнији савез са братском православном Русијом?

Западна политика не ужива много симпатија у Србији. Симпатије Срба су на страни данашње Русије, а верујем да је то обострано. Нас спајају веома дубоке везе – етничке, религијске, културне и историјске. У том смислу, Србија никад не може да постане део западног блока. Она може бити окупирана, понижена, вероватно и подељена, али само на неко време.

Код Срба постоји изрека: „Свака сила за времена." Ту изреку потврђује историја. Таква је била судбина Римске империје и Византије, Османског царства и Хабсбуршке монархије... Да ли неко данас озбиљно мисли да ће се историја заиста окончати америчком хегемонијом и да ће период америчке доминације трајати заувек?

Савез са Русијом је и неопходан и природан, тако да је то, у нашој перспективи, само питање времена.

Каква су Ваша очекивања у односима између православља и католицизма?

Ти односи су кроз историју дуго били оптерећени међусобном суревњивошћу и неповерењем. Морам додати: и агресивним прозелитизмом католичке цркве.

Свест о блискости је изостајала, понекад с обе стране, што је био узрок многих катастрофа које су погађале хришћански свет. Узмимо као пример пад Византије, који је променио ток историје Европе. Данас би требало имати у виду судбину хришћана на Блиском истоку, на пример у Сирији. Лично мислим да су данас угрожени и католицизам и православље.

Заједничка изјава коју су на Куби потписали руски патријарх Кирил и папа Франциско оставља простор за неку наду, будући да се папа том изјавом одрекао унијатске цркве.

Заједништво хришћана је, једном речју, неопходност, али не под вођством папе. То је за православне неприхватљиво. Верујући у једну, католичку и апостолску Цркву, ми не смемо заборавити да је та црква православна.

Можете ли нам нешто рећи о пројектима на којима управо радите? Шта можемо очекивати од Вас у будућности?

Једна од идеја је и књига за немачко тржиште. Надам се да ће она ускоро бити реализована. **<**

(Извор: **„Manticore Press”** . Обрада и опрема: „Нација”)

Објављено: понедељак, 8. август 2016, 16:48h